

Opgave 1 Hebzucht

Hebzucht is een omstreden begrip en de opvattingen over de waarde van hebzucht lopen sterk uiteen. Sommigen menen dat hebzucht hoort bij de menselijke natuur; anderen zien hebzucht als een ondermijning van het goede leven.

In Plato's ideale staat, bijvoorbeeld, is geen plaats voor hebzucht.

Volgens Karl Popper leidt Plato's ideale staat echter tot een dystopie.

- 2p **1** Leg met het verband tussen de orde in de samenleving en de menselijke ziel uit dat er in Plato's ideale staat geen plaats is voor hebzucht. Geef vervolgens met Poppers kritiek op Plato een argument tegen de uitbanning van hebzucht uit de samenleving.

Aristoteles onderscheidt verschillende soorten deugden.

- 3p **2** Geef Aristoteles' onderscheid tussen ethische en dianoëtische deugden weer.

Leg vervolgens met hebzucht als voorbeeld uit dat volgens Aristoteles:

- ethische deugden dianoëtische deugden vooronderstellen, en
- dianoëtische deugden ethische deugden vooronderstellen.

Door hedendaagse psychologen wordt onderzocht hoe hebzuchtig mensen zijn. Zij definiëren hebzucht als een onverzadigbaar verlangen naar meer. Om hebzucht vervolgens meetbaar te maken stelden zij een 'hebzucht-schaal' op. Die schaal bestaat uit zeven stellingen waarop gescoord kan worden van 1 (zeer mee oneens) tot 5 (zeer mee eens):

tekst 1

- 1 Ik wil altijd meer
- 2 Eigenlijk ben ik best wel hebzuchtig
- 3 Van geld kun je nooit genoeg hebben
- 4 Zodra ik iets bereikt heb, begin ik aan het volgende te denken dat ik graag wil
- 5 Hoeveel ik ook heb, ik ben nooit helemaal tevreden
- 6 Mijn levensmotto is: 'meer is beter'
- 7 Ik kan mij niet voorstellen dat ik ooit te veel dingen zou hebben

bron: universonline.nl, De psychologie van hebzucht, 2016

Volgens Aristoteles heeft iemand die deugdzaam is 'ware vriendschap met zichzelf'.

- 1p **3** Leg met een voorbeeld uit tekst 1 uit dat iemand met een hoge score op de hebzucht-schaal volgens Aristoteles geen 'ware vriendschap met zichzelf' kan hebben.

Uit het onderzoek blijkt dat er tussen verschillende beroepsgroepen een verschil is in de mate van hebzucht. Een van de onderzoekers, Marcel Zeelenberg, licht de resultaten toe:

tekst 2

De allerhebbertigsten onder ons werken in de olie-industrie. De makelaardij staat op nummer twee, bankiers en verzekeraars op drie, de handel op vier. Niet verwonderlijk, vindt Zeelenberg: "Als je veel materiële begeerten hebt, word je geen kleuterjuf. Dan doe je liever werk op provisie-basis of je zoekt een sector waar je bonussen kunt binnenslepen."

Ook in de overheid en de zorg werken mensen die relatief laag scoren op de hebzuchtschaal. Hebzucht gaat vaak gepaard met min of meer omstreden gedrag. "In spelsituaties zie je dat hebzuchtige mensen scherper onderhandelen en als ze moeten delen, houden ze meer voor zichzelf dan gemiddeld", aldus Zeelenberg. "Ze hebben vaker schulden. En inhalige mensen hebben minder moeite met immoreel gedrag, met het aannemen van steekpenningen bijvoorbeeld, dan niet-inhalige mensen."

Ook zijn hebzuchtige mensen vaker jaloers en materialistisch.

bron: De Volkskrant, De langzame normalisering van de hebzucht, 2018

De onderzoekers spreken zich niet expliciet uit over de gevolgen van hebzucht voor de samenleving als geheel. Toch kan je uit tekst 2 met de neo-klassieke (economische) opvatting argumenten halen voor de stelling 'hebzucht heeft een positief effect op de samenleving'.

- 1p 4 Geef een argument **voor** deze stelling met tekst 2 en de neo-klassieke (economische) opvatting.

Volgens Alisdair MacIntyre wordt onze tijd gekenmerkt door een morele leegte en is een actualisering van het deugdbegrip nodig om die leegte tegen te gaan.

- 1p 5 Beargumenteer met tekst 2 of jij het eens bent met MacIntyre dat een actualisering van het deugdbegrip nodig is.

Volgens tekst 2 wordt de beroepskeuze van mensen mede bepaald door hun mate van hebzucht.

Volgens Jeremy Bentham wordt het handelen van mensen altijd bepaald door het nutsprincipe, ook als iemand zich niet laat leiden door hebzucht. Immanuel Kant heeft kritiek op de utilitaristische opvatting van moraal.

- 3p 6 Leg uit dat ook mensen die zich bij hun beroepskeuze **niet** laten leiden door hebzucht, volgens Bentham **wel** geleid worden door het nutsprincipe. Leg vervolgens Kants kritiek op het nutsprincipe uit, met:
- zijn opvatting van de goede wil, en
 - een voorbeeld uit tekst 2.

Filosoof Jeroen Linssen heeft bestudeerd hoe de waardering van hebzucht in de loop van de geschiedenis is veranderd. Volgens hem is een belangrijke omslag in het denken over hebzucht gekomen met Adam Smith. Linssen zegt over Smith:

tekst 3

Hij praatte op een sublieme manier de hebzucht – het eigenbelang – van de enkeling goed. Opeens was hebzucht niet meer destructief, maar de motor van de welvaart. Als iedereen pakt wat hij pakken kan, worden we daar allemaal beter van.

bron: De Volkskrant, De langzame normalisering van de hebzucht, 2018

Linssen vat in tekst 3 hebzucht of eigenbelang bij Smith op als ‘pakken wat je pakken kan’.

- 1p 7 Leg met Smiths opvatting van de markt uit welke kritiek kan worden gegeven op Linssens uitleg van eigenbelang bij Smith.

Sommige mensen keren zich af van het idee dat het goede leven onlosmakelijk verbonden zou zijn met geld verdienen en consumeren. De stroming van het minimalisme bijvoorbeeld, krijgt steeds meer aanhang. Minimalisten stellen dat een betekenisvol leven niet te vinden is in nog meer spullen:

tekst 4

Minimalisme kan je helpen om vrijheid te vinden. Dat betekent niet dat er iets fundamenteel mis is met het bezit van materiële spullen. Het huidige probleem zit hem in de betekenis die we toekennen aan die spullen. We hebben de neiging om te veel betekenis te geven aan onze spullen en daarbij andere zaken te verwaarlozen: onze gezondheid, onze relaties, passies, onze persoonlijke groei en ons verlangen om bij te dragen aan iets wat groter is dan onszelf.

Het omzeilen van consumentisme betekent niet dat minimalisten uit de economie stappen. In plaats daarvan richt minimalisme zich op intentionaliteit, dat wil zeggen, we besteden ons geld bewuster.

Minimalisten investeren in ervaringen boven bezit. Reizen, onafhankelijke concerten, vakantie, buurttheater, enzovoort. We kunnen allemaal ons geld uitgeven zonder nieuwe spullen te kopen.

naar: theminimalists.com, What is minimalism?

De huidige samenleving kan getypeerd worden als een prestatimaatschappij. Volgens sommigen leiden de problemen van de prestatimaatschappij tot de paradox van de verwerkelijking van de vrijheid.

- 2p **8** Geef weer wat de paradox van de verwerkelijking van de vrijheid inhoudt. Beargumenteer vervolgens met tekst 4 of het minimalisme volgens jou een oplossing kan bieden voor deze paradox in de prestatimaatschappij.

De minimalisten gaan ervan uit dat het 'bewuster besteden' van je geld bijdraagt aan het goede leven. Volgens hen kan deze invulling van het goede leven via de vrije markt gerealiseerd worden.

- 2p **9** Beargumenteer of jij het eens bent met deze invulling van het goede leven van de minimalisten, met:
- een opvatting over de samenhang tussen hebzucht en de vrije markt, en
 - de dimensie 'zin' van het goede leven.